

Streszczenie rozprawy doktorskiej

Sylwia Iwanek

"Na wysokiej połoninie" Stanisława Vincenza jako „nowy mit” o człowieku i jego świecie

Rozprawa doktorska przybliży zagadnienie mityczności w kreacji przestrzeni oraz bohaterów tetralogii Stanisława Vincenza *Na wysokiej połoninie*. Liczni vincenzolodzy zarzucali pisarzowi swoistego rodzaju nieudolność w prowadzeniu narracji w swoim dziele. Dowodzili, iż próby połączenia oświeconego naukowca z ludowym gawędziarzem w jednej osobie narratora, zakończyły się fiaskiem, przez co opowieść – szczególnie jej pierwszy tom: *Prawda starowieku* – rozpada się niejako na dwie części. Autorka stawia tezę, iż zabieg ten był przez Vincenza przemyślany i zaplanowany.

Zdaje się, że Stanisław Vincenz celowo skomponował swoje dzieło w taki, a nie inny sposób. Obserwując zmiany współczesnego mu świata, był głęboko nimi zaniepokojony. Na kartach *Na wysokiej połoninie* stworzył mityczny świat, w którym wskazuje czytelnikowi alternatywne drogi rozwoju społeczeństw, rozpracowując niejako zafałszowania ideologii, pojawiających się w początkach XX wieku.

W pierwszym rozdziale autorka pokrótce przedstawia, jak Vincenz rozumie mit oraz jaką funkcję pełni w jego dziele. Wprowadza tutaj również elementy komparatystyczne, zestawiając myśli pisarza z dokonaniem takich badaczy mitu jak Mircea Eliade, Claude Lévi-Strauss oraz Ernst Cassirer.

Drugi rozdział dotyczy mitu literackiego kreowanego przez Vincenza przeciwko mitom propagandy – szczególnie ideologii komunistycznej. Autorka rozważa problematykę lęku, ukazaną na kartach tetralogii, właśnie w kontekście przeciwstawiania się ułudzie obecnej w narracjach ideologicznych. Wykorzystuje tutaj nie tylko badania związane z myślą polityczną i socjologiczną, ale również badania z zakresu psychologii.

W trzecim rozdziale autorka podejmuje próbę odpowiedzi na pytanie o miejsce mitu (który nie jest gatunkiem literackim) w strukturze gatunkowej *Na wysokiej połoninie*. Odwołuje się tutaj m.in. do badań mitokrytycznych Michela Zéaffy, Francesco Loriggi oraz Gilberta Bossetiego. Analizuje kreację elementów przestrzeni ze szczególnym uwzględnieniem tych, które zostały umitycznione.

Czwarty rozdział poświęcony jest historiom trzech głównych opryszków Huculszczyzny: Hołowaczowi, Doboszowi oraz Dmytrykowi. Na podstawie ich losów autorka odtwarza drogę człowieka do uzyskania ugruntowanej tożsamości. Vincenz, umityczniając legendy o bohaterach połonin, w pewien sposób uniwersalizuje je, czyniąc z nich swoistego rodzaju opowieści parenetyczne, czy też – używając słów Eliadego – opowieści wzorcowe, dokonane *in illo tempore*. Autorka podczas analizy i interpretacji opowieści o opryszkach sięga m.in. po teorię dezintegracji pozytywnej Kazimierza Dąbrowskiego.

Pracę wieńczy zakończenie, w którym autorka prezentuje wnioski oraz opisuje dalsze perspektywy badawcze.